

VARIA

Commemoratio

Tókécs István

Kolozsvár

Luther Márton (1483–1546)

A mostani 2008-as évet Luther-évfordulónak is nevezhetjük. Ugyanis kerekén 525 esztendővel ezelőtt, 1483. december 11-én született a reformáció világszerte ismert hőse. Több mint egy fél évezred! Még kimondani is csak különös érzéssel lehet. S az évszázadok alatt nem kopott el a név, hanem időről időre ismertebbé lett mind a mi egyházunkban, mind a föld végső határáig mindenütt. Református egyházunkban annyira meghonosodott a név, hogy Kálvinnal és Zwinglivel együtt úgy emlegetjük, mintha magyarnak született volna.

Amint említettük: 525 évvel ezelőtt született. Születési helye Eisleben, egy kis német városka az ország közepén. A nevet – mint egy gondviselészerűnek tekintve – azért érdemes jól megjegyezni, mert magyarra fordítva „jég-élet”-nek, „jeges élet”-nek mondható. Említéskor jusson eszünkbe, hogy az akkori egyházi életet sokféle nyomorúságnak a *jege* borította. Hiába folyt az evangélium *élet* vize; elzárta az áttörhetetlennek látszó jégréteg: az elvilágiasodott, a megromlott, az elformátlanodott (deformálódott) egyház. Ahogyan a szomszédos Svájcban előbb Zwingli, majd Kálvin nyert küldetést Istentől a reformáció beindítására és véghezvitelére, úgy Németországban Luther Márton volt a kiválasztott férfiú, aki méltán érdemli a „nagy reformátor” nevet. Ő az a jégtörő Márton, akinek munkája nyomán gazdag áradással ömlött az evangélium életvize, hogy évszázadról évszázadra megtermékenyítse az Anyaszentegyház szántóföldjét és kies legelőjét.

Mielőtt bármit is mondanánk a jégtörésről és a megtermékenyítésről, nem szabad megfeledkezni arról, hogy most nem 1483-ban élünk, hanem 2008-ban. Itt élünk Romániában, azaz nem Németországban. Együtt élünk szülőföldünkön a római katolikus testvéreinkkel, s együtt mondjuk mind az Apostoli Hitvallást, mind az Úr Jézus imádságát; együtt dolgozunk és együtt keressük jövőnk útját. Sőt: azt is föl kell említeni, hogy immár van közös bibliafordításunk, s világviszonylatban együtt keressük a Krisztus-közösség keskeny ösvényét. Ezzel a közösségtudattal a szívünkben hangsúlyozzuk, hogy a jelenkori római katolikus egyház lényegesen különbözik a félezer évvel ezelőtti-

Luther Márton
Lucas Cranach festménye (1529)

től. Kölcsönösen tanultunk és tanulunk a múltból. Ma már római katolikus testvéreink is elismerik, hogy a reformáció nyomán egyházuk megelevenedett. Kiküszöbölődtek azok a szembeszökő visszasságok, amelyek az egykori időket fájdalmasan jellemezték. Még mindig sokat kell imádkozni és dolgozni az egységért, de a jég kétségtelenül megtört. Evangéliumi beállítással szabad és kell hangsúlyozni azt az igényt, hogy a reformációi emlékünnepe végeredményében a római katolikus testvéreink számára is ünnepi alkalmat jelent. A Golgota Krisztusát hirdető *kereszt* a templomok tornyán, és a betlehemi Jézusra mutató *csillag* mindnyájunkat figyelmeztetnek a *jég alatti életvízre*, az Úr Krisztus vérének kiapadhatatlan forrására. Éppen ezért: miközben a Luther Márton jégtöréséről beszélünk, állandóan gondoljunk az élő Ige áradására, amelynek sokszorosán áldott csatorna-készítője volt és marad Luther Márton, a reformátor.

1. Születéstől az újjászületésig

Az 1483. november 11-én, földműves családból született csecsemőnek a *Márton* nevet adták: bátor, harcos, harcias. Nevében hordozza egész életét és személyiségét. Másnap meg is keresztelték. Gyermekéveire (1484-től 1497-ig Mansfeldben, ahová szülei átköltöztek) úgy emlékezik vissza, hogy több „pálcát” kapott, mint tésztát, de később ezért is hálát adott. Középiskolái (1497-től 1498-ig Magdeburgban, majd 1498-tól 1501-ig Eisenachban) után egyetemi tanulmányokat folytat (Erfurt 1501–1505) 18. életévétől 24 éves koráig. Atyja kedvéért előbb jogásznak készült, de ez a pálya nem elégtette ki. Korán felébred szívében az *üdvösség* kérdése: „Hogyan nyerhetem el a kegyelmes Istent?”

Az akkori egyház gyakorlata szerint készen állott a felelet: *üdvözülhet az*, akinek bűneit megbocsátja a pap, azaz feloldozza (abszolválja) vétkeinek a büntetése alól; a feloldozással együtt jár, hogy teljesíteni kell a feloldozó *pap meghagyásait*: bizonyos cselekedeteket, imádságok elmondását, böjtök gyakorlását, önsanyargatást és hasonlókat. Ide tartozott a szentek jócselekedeteinek a betudása, mivel a szentek mérték felett cselekedték a jót, s így jutott belőlük a szűkölködőknek is. Sokkal jellemzőbb a bűnbocsánat megvásárlása a bűnbocsátó cédulák eszközével. Közszájon forgott a mondás: „Mihelyst a pénz a kasszába megy, a lélek a tisztító tűzből kimegy.” Akár bűnbánat nélkül is lehetett bűnbocsánatot nyerni. Mindezek után pedig fennmaradt a purgatórium, vagyis a tisztító tűz, ahová halála után jut az ember. Ott addig kell szenvednie, amíg valamennyi bűnéért eleget tesz. A papság segítségével a tisztító tűz idejét meg lehet rövidíteni, az előírt szolgáltatások árán.

Luthert mindez nem nyugtatta meg. Nem találta a keresett üdvösség útját. Változatlanul viharzott lelkében a kérdés: „Hogyan nyerhetem el a kegyelmes Istent?”

Még semmi jele nem volt az érdemi változásnak, amikor Isten csodálatosan beleszólt életébe. Az egyetemi hallgatóság utolsó évén (1505) egy alkalommal meglátogatta szüleit. A nyáreleji napon (1505. július 2-án) épp visszatért az egyetemi városba (Erfurt) s útjának végén nagy vihar szakadt rá. Közéleben villámok cikáztak. Halálfélelem gyötörte. Nyomorúságában a bányászok védőszentjéhez folyamodott: „Segíts drága szent Anna, mert szerzetes leszek...” 15 nap múlva már a szigorú Wittembergi Ágoston-rendi szerzetesség növendéke.

A szerzetesrend házában folytatódik a lelki harc: „Hogyan nyerhetem el a kegyelmes Istent?” A szerzetesi élet minden lehetőségét (ide értve az önkorbácsolást is) igénybe veszi, de kérdésére nem nyer feleletet. Mintha Augustinust hallanánk: „Nyug-

talán az én lelkem mind addig, amíg benned meg nem pihen.” Vergődik, de távolról sem gondol az egyházi szakításra. Közben (1507) pappá szentelik, s egy év múlva (1508) főiskolai tanárként erkölcsstant ad elő Wittembergben az egyetemen. Mozgalmas életútjának következő állomása (1509) ismét Erfurt, ahol teológiát tanít, mint *baccalaureus theologiae*. Innen megy Rómába (1510) a kereső szerzetes. Minden templomot végiglátogat. Elmegy az őskeresztyénekre emlékeztető katakombákba is, magával hordozva vívódásait.

Rómából visszatérve a 29 éves szerzetesből teológiai professzor lesz Wittembergben (1511), ahol most már véglegesen megtelepedik. A bibliai tárgyakat adja elő mint „doctor theologiae”. Itt következik el életének *döntő fordulata*: a lelki vergődés megszűnése. Nem a templomban, sem a teológiai főiskolán, hanem tanulószobájában ragadja meg Krisztus Szentlelke: *nem cselekedetekből* származik az üdvösség, hanem *hit által kegyelemből*. Amint ő maga írja: „Éreztem, hogy egészen újjászülettem és a megnyílt ajtón át beléptem a paradicsomba. Nyomban másképpen viszonyultam a Szentíráshoz.” Ettől kezdve másképp magyarázza a Szentírást (Zsoltárok, Római, Galáciai és Zsidókhoz írt levél). Krisztus keresztyének a hirdetőjévé válik. Egész Európából – s így Magyarországról és Erdélyből is – özönlének hozzá a lelkészjelöltek. A szerzetes-professzor 30 éves, de még mindig hűséges tagja a római egyháznak.

2. Az újjászületéstől az átokbulláig

A nagy fordulópont után megújult látást nyer. Másképp szemléli mind az egyházat, mind a környező világot. Élesebben és tisztábban lát. Nemcsak azt látja, hogy az egyház a pénz hatalma alá került, vagy hogy a pápaság véres háborúkat visel a hívők pénzén. Legmélyebben foglalkoztatja a bűnbocsánat árusítása és vásárlása. Pénzzel is megszerzhető az üdvösség, és szabadulni lehet a tisztítóüztől. Ehhez járulnak a szentek érdemei és a böjttel-önsanyargatással egybekapcsolt jócselekedetek. A 34 éves professzor nem maradhat tétlen.

Bekövetkezik a döntő lépés 1517. október 31-én; ezen az őszi napon, amikor világszerte megünnepeljük a roppant egyháztörténeti eseményt. Luther 95 tételben összefoglalja a *bűnbánatra és bűnbocsánatra* vonatkozó bibliai tanítást, s tanítványai kíséretében a wittembergi templom ajtajára szegezi azokat. Valamennyi tételnek az a lényege, hogy a bűnüket nem a papok bocsátják meg, hanem Krisztus kereszthalálának az érdeméért nyerik el a bűnbánatban tanúsított hit által a keresztyének. Ennek a bűnbánatnak és a kegyelem elfogadásának egész életen át tartani kell.

A 95 tétel hatása óriási. Gyorsan elterjedt a hír, hiszen a könyvnyomtatás felfedezése lehetővé tette a nyilvánosság igénybevételét. Luther az egyházi hatalommal szembe szállva küldi meg tételeit barátainak, s az anyag rövidesen bejárja az egész országot. Olvasták nemcsak a tudós teológusok, hanem a nép széles rétegei is: az egyháztagek, akik korábban özönlöttek a gyóntatószékekhez a papi feloldozás elnyerése végett. Elképzelhető, hogy milyen nagy volt a meglepetés, főként a bűnbocsátó cédulák árusítói között. Elindult az evangélium lavínája, amelyet többé nem lehetett feltartóztatni.

A pápa előbb nem vette komolyan az egész megmozdulást; annál inkább nem, mert Luther még mindig a római egyház hívő tagja és doktora. Semmiféle egyházszakadást nem tervezett. A pápa – X. Leo – Rómába idézi, hogy 60 napon belül (1518) adjon számot cselekedeteiről, és tisztázza a zűrzavaros helyzetet. Isten azonban bele-szólt a történések menetébe. Ugyanis az országész szászországi választófejedelem,

Bölcs Frigyes kieszközölte a pápától, hogy Luther ne Rómába menjen, hanem a viszonylag közeli Augsburgba, ahol Kajetan olasz bíborossal kell tisztáznia a vitás kérdéseket. A vita eredménytelenül végződött, mivel Luther nem engedett meggyőződéséből. Mindazáltal most sem foglalkozik a szakítással vagy a pápa megvetésével. Ehelyett „a hamisan informált pápától a jól informált pápához fellebbez”. Kicsoda ne venné észre, hogy Isten a világi hatóságokat is igénybe veszi hitvallóinak megvédelmezésére a saját egyházi vezetőséggel szemben. Ezt később is látni fogjuk, hogy annál biztosabban énekelhessük: „Az Úr csodásan működik, de útja rejtve van.” (*Magyar Református Énekeskönyv* – MRE 458.)

A vízvázalató fordulat, vagyis az ellentétek végső kiéleződése az 1519. esztendőben következik be a Leipzig városában tartott hitvitán (disputáción). Itt a pápa képviselőjében megjelenő Eck római teológussal kell a lélek és a teológiai tudomány harcát megvívnia. A pápa kivételes hatalma és elsősége (primátussága) áll a vita középpontjában. Luther rendületlenül állítja, hogy nemcsak a pápa, hanem a zsinatok is tévedhetnek. Nincs pápai csalhatatlanság. Természetes, hogy szó se lehetett az egységre jutásról. Ettől kezdve Luther „eretneknek” és „vaddisznónak” számít, aki csak rombolja az Úr szőlőskertjét: az Anyaszentegyházat. Ő azonban mindezek ellenére sem szakít Rómával. Mindössze a „nemes harcot” vívja – 36 éves fővel – az evangélium szolgálatában és az egyház érdekében.

Tapasztalhatjuk a *foghyul ejtő feszültséget, amikor egy teológiai professzornak szembe kell helyezkednie a Krisztus iránti engedelmisségben valamennyi egyházi felettes hatóságával*. Igen, Luther ezt cselekedte. Nem szervezkedett és nem fogott fegyvert. Hatalmi eszközökhöz sem folyamodott. Egészen rábízta magát az őt vezérlő Krisztus Szentlelkére. Harcolt, de az Ige fegyverével, azaz *prédikált és írt, írt és prédikált*. Egymás után jelennek meg (1520) *reformátori iratai*, amelyekkel külön-külön kellene foglalkozni: *A német keresztyén nemességhez, Az egyház babiloni fogságáról* és *A keresztyén ember szabadságáról*. Ezekben az iratokban világosan és közérthetően fejt ki az evangélium tanítását valamennyi fölmerült kérdésben.

A pápa felelete nem késik. Az 1521. január 3-án közzétett pápai átokbulla Luthert kiátkozta a római egyházból. Igaz, hogy Luther az Antikrisztus hamisságának minősítette és mellőzte, de az akkori gyakorlatban ez nemcsak az üdvösség elvesztését jelentette, hanem a teljes kiszolgáltatottságot: bárki megölhette, ahol rátalált. Eközben a pápa azt akarta, hogy a német Luthert a saját országa, a saját népe számolja föl. A felszámolásnak kellett (volna) megtörténnie az 1521. évben a Worms városában tartott német birodalmi gyűlésen.

3. Az átokbulla után...

A wormsi birodalmi gyűlést 1521 tavaszán hívták egybe. Luther nehéz kérdés előtt áll: menjen-e vagy távolmaradjon? A császár, a római hithű V. Károly biztosította ugyan a szabad odamenetelt és az eltávozást, de mégis fennforgott az életveszély, hiszen a cseh Husz Jánost a menlevél ellenére égették el korábban a máglyán. Luthert többen óvták a veszedelem vállalásától. Ő azonban így válaszolt: „Ha annyi ördög volna is Wormsban, mint ahány cserép a házak fedelén, akkor is menni fogok.” „És ha akkora tüzet raknának Worms és Wittenberg között, hogy lángjai az eget érnék, még akkor is nekivágnék; és ha ott egy szörnnyeteg tátna réam a száját, annak is egyenest a torkába lépnek, hogy biznyságot tegyek... Krisztusról.”

A tavasz már bontakozott, s Luther április 17-én az ország legmagasabb fóruma előtt állott. *Két kérdésre* kellett válaszolnia: 1. *elismeri-e* eddigi könyveit és iratait? és 2. hajlandó-e *visszavonni* azokat. Luther sajátjának vallotta reformátori iratait és kijelentette, hogy csak abban az esetben hajlandó bármit is visszavonni, ha tanításának hamisságát a Szentírás alapján kimutatják és őt erről meggyőzik. „Addig lelkiismeretem – mondta – Isten Igéjének a foglya. Semmit vissza nem ... akarok vonni, mert a lelkiismeret ellen cselekedni nem is biztos, nem is becsületes dolog.” Ezen a gyűlésen hangzott el a mindnyájunk számára ismert bizonyágtétel és vallástétel: „Itt állok, másként nem tehetek. Isten engem úgy segéljen. Ámen.” Ezzel szükségképpen bekövetkezett a pápai átokbulla gyakorlati érvényesítése: a worms-i ediktum (1521). Az ediktum következményeként el kellett égetni Luthernek minden iratát, s őt bárki elfoghatta és megölhette, akárcsak egy kutyát. Ezt az átkot hordozta egészen élete végéig (1546), vagyis épp egy negyedszázadon át. Hogy milyen lélekkel történt az átok elhordozása, semmi sem bizonyítja inkább, mint reformációi énekünk utolsó verse: „Gyermekek, nőt, testi éltet, hírt és jólétet elvihet, benyelhet a föld gonoszsága, de megmarad Isten országa!” (MRÉ 254b.)

A gyűlésről Luther a menlevél birtokában távozott kíséretével. A már említett Bölcs Frigyes választófejedelem, aki nagyon szerette és értékelte hitből lángoló professzorát, tisztában volt az ediktummal járó halálos veszedelemmel. Ezért a Luther tudtán kívül, de megmentése érdekében cselekedett vele. Amikor távozóban Luther áthaladt a türingiai erdőn, egy adott pillanatban fegyveres lovagok támadták meg és elrabolták kíséretétől. Előbb elterjedt az elhurcolásáról szóló aggasztó hír, de végül is éjfél-tájt megérkezett Bölcs Frigyes fejedelem wartburgi várába. Itt nyert szállást és biztos védelmet a gondviselés ajándékozta fejedelem jóvoltából. A vár védettségében élt kerekén egy esztendőn át Junker Jörg álnév alatt. Ezt a helyzetet kell szem előtt tartanunk, amidőn énekeljük a reformátor idézett énekének első versét: „Erős várunk nekünk az Isten, és fegyverünk ellenség ellen, megszabadít veszedelemtől, amely ránk most mindenünnen tör.”

A kerekén egy évig tartó kényszerlakhely ideje alatt Luther lefordította német nyelvre az Újszövetséget, akárcsak nálunk később Károli Gáspár az egész Bibliát. Ugyanott több más iratot készített (az év minden vasárnapjára kiterjedő prédikációkat, a szerzetességről, az úrvacsoráról, a pápaságról szóló munkákat stb.). Közben terjedt az evangélium. Az átokbullának épp ellenkező hatása lett, mint amit akár a pápa, akár a birodalom császára elképzelt. Sok helyen kenyérrel és borral osztották az úrvacsorát, másutt eltávolították a képeket és a krucifixeket. Túlzásba és kicsapongásba mentek át egyes rajongók. Luthert nyugtalanította a zavaros helyzet. Ezért 1522 tavaszán szembehelyezkedik az őt támogató fejedelemmel, s akarata ellenére elhagyja Wartburg várát. Ekkor írja védelmező fejedelmének: „Megyek Wittembergbe, egy sokkal nagyobb védettségbe, mint a fejedelemé... Egyedül Isten fog cselekedni minden emberi gondoskodás és kisegítés nélkül.”

Így jutott vissza Luther ismét – 39 éves korában – a zajló életbe, s még negyedszázadon át szolgálta az őt elhívó, küldő és védelmező Úr Krisztusát mind haláláig (1522–1546).

Az alkalmak sorozata se volna elegendő a történések leírásához, s közöttük pl. a reformátusok és a lutheránusok úrvacsora-vitája ismertetéséhez. Ezért a következőkben csak utalunk néhány olyan *lutheri jellegzetességre*, amelyek tükrében világosabban kirajzolódik az ő reformátori személyisége. Eközben nem kizárólagos „lutheri jellegzetessé-

gekről” van szó, hiszen Isten mind előtte, mind az ő idejében, mind pedig utána sok más bizonyágtevővel ajándékozta meg egyházát, de mégis igaz: Luthernél oly szembe-szökően jelentkeztek a kegyelmi ajándékok, hogy legnagyobb hívő reformátor-ellenfele (Zwingli) írta róla: ilyen páratlan képességű bizonyágtevője nem volt Istennek az ősegyház óta.

4. Luther-kép keresztmetszetben

a) *Egyedül Krisztus (Solus Christus)*

Ez az első és a legjellemzőbb vonás. Az Anyaegyházban nincs más úr, nincs más egyházfő Krisztuson kívül, aki a testté lett Ige, a karácsonyi bölcső gyermeke, a golgothai kereszt szenvedő szolgája, a húsvétkor feltámadott életfejedelem és a Szentlelke által mindig jelenlévő és vezérlő-tanító Úr Isten. Ő nem adja át a maga helyét (Ézs 42,8) a pápának, sem a papoknak vagy a professzoroknak, sőt: még a zsinatoknak, a közgyűléseknek sem. Egyház csak ott van, ahol Krisztust mint Megváltót elfogadják, vele a sákramentumokban táplálkoznak, róla az igehirdetésben bizonyágot tesznek, és neki engedelmeskednek. Tehát nem a papok és a püspökök állanak a középpontban, hanem egyedül Krisztus. Luthernél az emberkultusz helyett Krisztuskultusszal, igazi istentisztelettel találkozunk. Ézsaiás prófétánál ezt így olvassuk: „Én vagyok az Úr, ez a nevem, és dicsőségemet másnak nem adom.” (Ézs 42,8)

b) *Egyedül a Szentírás (Sola Scriptura)*

Ez a második döntő jelentőségű lutheri vonás. Nem egyházfők döntenek a hit és a keresztyén élet kérdéseiben, még csak nem is a zsinatok és közgyűlések, amelyek sokszor tévedtek és tévednek, hanem a Krisztusról bizonyágot tevő *írott Ige: a Szentírás*. Előtte tétet kell hajtania mindenkinek, amint ezt a wormszi gyűlés előtt is megbizonyította Luther. A Szentírás helyes értelmének a *magyarázója pedig nem az egyház*, hanem a Szentlelke által munkálkodó Krisztus. *Aki ellene mond az egyházban a Szentírásnak, azt sose szabad követni*. Innen érthető, hogy a Szentírás alapján Luther az Antikrisztus hazugságának minősítette a pápai átokbullát. Természetes, hogy mindenkor így minősül valamennyi egyházi fegyelmi határozat, ami nyilvánvaló ellentétben áll a Szentírással.

c) *Egy az egyház (Una Ecclesia)*

Luther nem ismert két vagy több egyházat, amint ezt manapság gyakran halljuk téves értelemben. Krisztusnak csak egy teste van, mely az ő fősége alatt él, mint a hívők gyülekezete. Nem az egyházszervezet képezi az egyházat, hanem az a gyülekezet, ahol Krisztust prédikálják, az ő megtöretett testével és kiontatott vérével élnek a sákramentumok által, s ahol őt befogadják, és neki engedelmeskednek. A gyülekezetek sokféleképpen különbözhetnek egymástól (s ezen az alapon szabad reformátusokról és lutheránusokról és másokról beszélni), de alapjában véve vagy krisztusi az egyház, a gyülekezet, vagy egyébként nem egyház. Észrevehető, hogy végeredményben Luther nem szakadt ki még a tévelygő egyházból se, hanem őt kiközösítették. Nekünk szabad külön-külön felekezetekben élnünk, de csak abban a tudatban, hogy igaz egyháznak az minősül, amely az Úr Krisztus földi testéhez tartozik.

d) *Egyedül hit által (Sola Fide)*

Ez más szóval azt jelenti, hogy személyes hit nélkül nincs keresztyén élet. Krisztus ajándékozza a kegyelmet, mert ő halt meg és támadott fel érettünk, de Krisztust és az

ő érdemét el kell fogadni. Nem a papok és a szentek üdvözítenek, ők drága eszközök lehetnek Isten kezében, de hitvallásomban nekem kell ígent mondanom a kegyelemre, nekem kell élnem a sákramentumokkal, nekem kell gyakorolnom a szeretetet, nekem kell énekelnem és imádkoznom. Sem bűnbocsátó cédulákkal, sem papi feloldozással nem üdvözülhetek, hanem csak kegyelemből hit által. Innen érthető, hogy a papság nem sákramentum, akárcsak az utolsó kenet vagy a konfirmálás, hanem mindezek eszközök a hittel elfogadott üdvösség szolgálatában.

e) Tanítás és szolgálat

Az egyházban mindenkinek föl kell ismernie a maga kegyelmi ajándékát. Luther előbb jogásznak készült, de Isten gondviselő keze által teológiai tanár lett. Lelkész sose volt! Mint főiskolai professzor a teológiai tudományt művelte, és a tanítói szolgálatot látta el mind az egyetemen, mind a hívők seregének legszélesebb rétegeiben. Példája annak, hogy a Szentírásban elmélyülő felkészülés nélkül senki sem lehet Isten engedelmes szolgája. Az örökségül hagyott gazdag irodalmi munkásság annak a bizonyága, hogy az élő szó bizonyágtétele mellett az írott Igét is komolyan kell venni Krisztus egyházában. Mindez pedig az egyház építésének a szolgálatában áll. Némelyekre egyetlen gyülekezetet bíz az Úr, míg másokra a gyülekezetek sokaságát. Fontos, hogy a megbízás magától Krisztustól származzék, ne pedig idegen akarásoknak az eredménye legyen.

f) Keresztýén élet

Vonatkozik ez mind az egyházon belüli, mind az egyházon kívüli életre. Luther egyházi szolga volt, de ugyanakkor saját kora társadalmának az embere is, aki fejedelmekkel és császárokkal éppúgy kapcsolatban állott, mint a névtelen sokakkal. Keresztýén életét legátütőbben jellemezte az *Isten iránti gyermeki bizalom* és a felszabadult hit örvendezése és tréfás kedve. Családjában („Kata...” feleségével és 5 gyermekével) bensőséges és Krisztus-követő életet élt. Tudott boldog lenni a jósorsban, s csodálatos erővel hordozni a próbás napok és évek terhét. Kiváltképpeni példázója az apostoli üzenetnek: Akik Istent szeretik, azoknak minden javukra van. Ezzel a szilárd gyermeki bizalommal tudta elégetni és antikrisztusi hazugságnak minősíteni a pápai átokbullát; ezzel a bizalommal tudott helytállni a császár előtt; s ezzel a gyermeki bizalommal tudta felvenni a harcot megromlott gondolkozású egyházvezetőinek valamennyi támadásával szemben.

g) Az üdvbizonyosság

Erre különös hangsúly esik Luther idejében, amikor a cselekedetek és a pénz függvényévé lett az üdvözülés. Luther nem félt sem a papi bűnbocsánat megtagadásától, sem a tisztítóúttól, mert megváltó Krisztusának az ölébe hajtotta le a fejét. Ezzel az üdvbizonyossággal írta meg 4 évvel halála előtt a végrendeletét, amelyben így tesz vallást egész múltjáról: „Isten, aki minden irgalmasságnak az Atyja, reám mint kárhozatra érdemes, szegény, méltatlan és nyomorult bűnösre bízta az ő szeretett Fiának az evangéliumát, és abban engem hűségessé és igazzá formált, s mindezideig ilyennek őrzött és tekintett, úgyannyira, hogy általam a világban sokan elfogadták az evangéliumot, s engem az igazság tanítójának tekintettek.” Ezzel az Isten előtti jó lelkiismerettel távozott az élők sorából Krisztushoz, akinek bizonyágtéveje volt 1546-ban bekövetkezett haláláig. A Pál apostol beszédét használva: Luther Márton ma, több mint félezer év után is fénylik közöttünk, mint csillagok a világban.

Martin Luther (1483–1546)

Das Jahr 2008 könnte auch Luther-Jubiläumsjahr genannt werden. Rund vor 525 Jahren am 11. Dezember 1483 war der weltbekannte Held der Reformation geboren. Vor mehr als einem halben Jahrtausend! Das kann nur von einem besonderen Gefühl begleitet ausgesprochen werden. Während der Jahrhunderte hat dieser Name von seinem Glanz nichts verloren, sondern er ist in unserer Kirche und in allen Kirchen der Welt noch leuchtender und bekannter geworden. In unserer ungarischen Kirche hat sich dieser Name so eingebürgert, dass er samt den Namen Calvins und Zwinglis immer so erwähnt wird, als wäre er als Ungar geboren.

Diese Erinnerung möchte Luthers Lebensbahn und die Schwerpunkte seiner reformatorischen Theologie wachrufen.

Luther bibliafordításának őszötvetségi címlapja (1534)